

RECENZIJOS

Jan Safarewicz, *Studia językoznawcze*, Państwowe Wydawnictwo Naukowe, Warszawa, 1967, 368 p.

Gražiai išleista didelio formato knyga sudaro žinomo lenkų mokslininko Jano Safarevičiaus straipsniai, jau buvę spausdinti įvairiuose Europos žurnaluose ir leidiniuose daugiau kaip trisdešimties metų laikotarpiu (1933–1966). Tai straipsniai bendrosios kalbotyros, lyginamosios indoeuropiečių kalbotyros, graikų kalbos, italikų, baltų, slavų kalbų ir veiksmažodžio veiksmo klausimais. Kaip pažymėta paties autoriaus parašytoje pratarėje, tie straipsniai čia perspausdinami taip, kaip jie buvo išspausdinti anksčiau, be kokių keitimų, pataisytos tik korektūros klaidos.

Bendrosios kalbotyros klausimai čia nagrinėjami šiuose straipsniuose (p. 11–30): „Sur la fonction prédicative du verbe personnel“ (1949), „W sprawie składniowej funkcji łącznika“ (1953), „Z pogranicza słowotwórstwa i fleksji“ (1961), „O funkcji przysłówków w języku polskim“ (1948), „Krytyka metody ilościowej stosowanej w ocenie pokrewieństwa językowego“ (1948). Antrąjį knygos skyrių (p. 31–66) sudaro tokie lyginamosios indoeuropiečių kalbotyros klausimams skirti straipsniai: „Problematyka językoznawstwa indoeuropejskiego“ (1959), „Les désinences moyennes primaires de l'indo-européen“ (1938), „Развитие формативов времени в индоевропейской глагольной системе“ (1964), „Le présent indéterminé et le présent déterminé en indo-européen“ (1965), „Stosunki pokrewieństwa języka wenetyjskiego“ (1951). Toliau (p. 67–116) eina straipsniai, skirti keletui graikų filologijos ir kalbos klausimų: „Odcyfrowanie tekstów greckich w piśmie linearnym B“ (1955), „Stan badań nad językiem tekstów greckich w piśmie linearnym B“ (1958), „Aktualne zagadnienia dotyczące języka greckich tekstów linearnych“ (1959), „Sur le traitement du *yod* en grec ancien“ (1938), „Palatalizacja i dyspalatalizacja w języku greckim“ (1938), „Sur le traitement éolien du groupe *ns*“ (1939), „Sur les désinences verbales en grec et en latin“ (1963). Ketvirtasis pats didžiausias knygos skyrius (p. 117–239) skirtas italikų kalboms; jį sudaro tokie straipsniai: „Dwa studie italskie“ (1963) – čia nagrinėjamos italikų kalbinės vienybės ir oskų žodyno problemos, „Notes sur les langues italiqnes“ (1956) – čia tiriama diftongo *eu* raida faliskų kalboje ir lotynų kalbos *o*- kamieno vienaskaitos kilmininkas, „Dwa studia nad językiem Falisków (1957) – nagrinėjami faliskų kalbos giminystės santykiai ir faliskų teritorijos lotynizacijos klausimai, „La valeur phonologique des diphtongues latines“ (1951), „Les voyelles nasales en latin“ (1933), „Notes de phonologie latine“ (1960), „Sur le développement des consonnes occlusives finales en latin“ (1965), „O spółgłoskach geminowach w języku łacińskim“ (1964), „Chronologia rozwoju łacińskich grup spółgłoskowych“ (1963), „A propos du mot phonétique latin“ (1935), „Contributions à la grammaire latine“ (1954) – čia tyrinėjama palatalinis lotynų *ll* atspalvis, šaknies balsio *i* kiekybė lotynų žodyje *fieri*, lotynų plusquamperfektum ir subjunctivum kilmė, „Rozwój łacińskich imiesłowów“ (1961), „Kolejność zdań w języku łacińskim“ (1961). Penktasis knygos skyrius (p. 241–265) skirtas keliems baltų kalbų klausimams (apie jį žr. žemiau). Šeštąjį skyrių (p. 267–306) sudaro straipsniai ir recenzijos baltų-slavų ir slavų kalbų klausimais: „Przedhistoryczne związki językowe italsko-słowiańskie“ (1964), „Rozwój fonemów szczelinowych i zwarto-szczelinowych w językach bałtyckich i słowiańskich“ (1966), „Pochodzenie słowiańskich

przyrostków *-iszko; -iszcze*“ (1945). Be to, čia perspausdinta ir autoriaus parašytos tokių knygų, kaip T. Lehr-Splavinskio „O pochodzeniu i praoczyźnie Słowian“, K. Mošinskio „Pierwotny zasięg języka proslowiańskiego“, H. Lovmianskio „Początki Polski“ recenzijos. Septintajame ir paskutiniajame skyriuje (p. 307–365) sprendžiami indoeuropiečių ir ypač slavų bei lietuvių veiksmazodžio veiklo klausimai, kuriems skirti šie straipsniai: „Note sur l’aspect verbal en slave et en indo-européen“ (1963), „O wyrażaniu dokonaności i niedokonaności w języku łańskim“ (1947), „Nowsze badania nad genezą aspektów słowiańskich“ (1938), „O pochodzeniu słowiańskiego systemu aspektów czasownikowych“ (1952), „Stan badań nad aspektem czasownikowym w języku litewskim“ (1938), „L’aspect verbal en vieux-lituanien“ (1936). Knygos gale yra pridėtos bibliografinės pastabos, kur nurodoma J. Safarevičiaus ankstesnė straipsnių spausdinimo vieta ir data, be to, atskirais atvejais pridėdama dar vėliau tuo ar kitu klausimu pasirodžiusi literatūra.

Čia, trumpoje recenzijoje, žinoma, neįmanoma net suminėti visų tų problemų, kurios nagrinėjamos J. Safarevičiaus straipsnių rinkinyje, juo labiau neįmanoma parodyti, kaip jos sprendžiamos, ar atskleisti tų straipsnių reikšmę. Todėl, konstatuojant daugeliu atžvilgių įdomų ir moksliniu, ir metodiniu atžvilgiais nagrinėjamų klausimų sprendimą, čia galima tik šiek tiek plačiau stabtelėti prie straipsnių, skirtų baltų-slavų kalbų santykiams ir baltų kalboms. Tokie straipsniai sudaro visą penktąją knygos skyrių, kuris ir pavadintas „Baltų kalbos“ („Języki bałtyckie“), nors atskiri baltų kalbų dalykai liečiami ir kituose knygos skyriuose, ypač paskutiniajame skyriuje. Skyrių „Baltų kalbos“ sudaro šie straipsniai: „Bałto-słowiańskie stosunki językowe“ (1961), „Przyczynki do zagadnienia wspólnoty bałto-słowiańskiej“ (1945), „Ze słownictwa bałto-słowiańskiego (Innowacje czasownikowe)“ (1961), „Rozmieszczenie nazw na *-iszki* na pograniczu słowiańsko-litewskim“ (1947), „Polskie imiona osobowe pochodzenia litewskiego“ (1950).

Straipsnyje „Baltų-slavų kalbų santykiai“ (p. 241–243) labai trumpai apžvelgiamos baltų-slavų kalbų bendrybės, atsiradusios, autoriaus nuomone, ir dėl bendros tų kalbų kilmės iš indoeuropiečių baltų-slavų kalbų grupės arba to paties indoeuropiečių dialekto, o toks baltų-slavų vienybės periodas, jeigu jis egzistavęs, nebuves ilgas ir galėjęs būti II tūkst. pr. m. e. pirmoje pusėje, ir dėl ilgalaikės atskirų baltų grupių kaimynystės su slavais. Vargu prūsų *o-* kamieno vns. kilm. galūnė *-as* yra kilusi iš *-oso*, greičiau ji yra išriedėjusi iš **-osjo*¹. Kažin ar prūsų-jotvingių substrato įtaka žinomiems lenkų dialektams (priebalsių *sz, ź, cz, dź* tarimas kaip *s, z, c, dz*) yra jau tokia „bardzo niepewne“ (p. 242), kadangi bent stimulą šiam reiškiniui galėjo duoti ir substratiniai jotvingių dialektai². Juk kai kuriuose pietų Lietuvos kaimuose priebalsių *s* ir *ś* maišymas tikriausiai yra atsiradęs dėl prūsų-jotvingių įtakos³. Man netgi atrodo, kad būdinga lietuvių dzūkų tarmės konsonantizmo ypatybė – **tj, *dj* virtimas į *c, dz* (ir *t, d* prieš *i, i, ie* virtimas į *c, dz*) – yra atsiradusi dėl to, kad tam tikroje pietų Lietuvos dalyje anksčiau neegzistavo priebalsiai *ś, ź*⁴.

¹ Žr. „Baltistica“, III (2), 1967, 242.

² Plg., iš vienos pusės, J. Kuryłowicz, Uwagi o mazurzeniu, – Esquisses linguistiques, Wrocław-Kraków, 1960; Z. Sobierajski, Identyfikacja fonemów w percepcji mowy, Biuletyn Fonograficzny, VIII, Poznań, 1967, 120–122, ir, iš kitos pusės, J. Otrębski, Das Jatwingerproblem, – Die Sprache, IX, 1963, 157–167; J. Otrębski, Udział Jaćwingów w ukształtowaniu języka polskiego, – Acta Baltico-Slavica, I, Białystok, 1964, 207–216, o t aip pat T. Milewski, Chronologia i przyczyny mazurzenia, – Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego, Filologia, Nr. 2, Kraków, 1956.

³ Plg. J. Otrębski, Gramatyka języka litewskiego, I, 1958, 499; J. Otrębski, min. str., – Acta Baltico-Slavica, I, 209.

⁴ Tai bus bandoma įrodyti atskirame straipsnyje.

Straipsnyje „Pastabos baltų-slavų vienybės klausimu“ autorius neabejoja, kad bendraindo-europiečių vėliausioje epochoje baltų ir slavų kalbos sudarę vienybę, o ta vienybė galėjusi iširti, arba irstant pačiai prokalbei, arba vėliau – kai iš prokalbės išsiskyrė baltų-slavų kalba, kuri suskilusi į dvi šakas – baltų ir slavų. Tą vienybę autorius bando iliustruoti kai kurių veiksmazodžių esamojo laiko formomis, besiskiriančiomis nuo kitų indoeuropiečių kalbų atitinkamų formų (liet. *ėmi*, s. sl. *jamb* – ide. šaknis **ēd-*, liet. *bėgu*, rus. *bėgú* – ide. šaknis **bhegʷ-* ir kt.). Keliamo hipotezė kad ta vienybė galėjusi suirti dėl iranėnų antplūdžio.

Abejonių kelia, ar liet. *imu* ir s. sl. *vъz-bmŏ* yra senas šaknies vokalizmo sutapimo atvejis, kadangi lietuvių tarmėse yra es. l. forma (*jemù*, turinti *e* vokalizmą.

Galima būtų dar pridurti, kad liet. *gudas* vargu galėtų būti senas gotų pavadinimas, kaip yra manęs K. Būga⁵ ir kiti tyrinėtojai, pritarę K. Būgai⁶. Abejoti K. Būgos nuomone verčia tai, kad lietuviai *gudais* vadina tautas arba net ir lietuvius, esančius rytuose ir pietryčiuose. Nesileidžiant čia kiek plačiau į to žodžio kilmės analizę⁷, galima tik pažymėti, kad *gudas* gali būti baltiškos kilmės žodis, nieko bendra neturįs su gotų pavadinimu, o susijęs su liet. būdvardžiu *gudas* „prityręs, įgudęs; paprastas, įprastinis; tikrasis“. Iš pradžių šiuo vardu pagal kurią nors iš anksčiau išvardytų būdvardžių *gudas* žymimų ypatybių galėjo būti pavadinta kokia viena bendruomenė, o vėliau jis galėjo būti išplėstas ir visiems pietuose ir pietų rytuose gyvenantiems baltams. Vėliau, tiems baltams suslavėjus, vardas *gudas* galėjo būti perkeltas ir baltarusiams ar pietų rytų lenkams. Šis klausimas, žinoma, reikalingas dar specialaus tyrinėjimo.

Įdomus yra J. Safarevičiaus straipsnis „Iš baltų-slavų žodyno“ (p. 245–257), kur autorius tyrinėja 36 veiksmazodžius, K. Trautmano žodyne pateiktus kaip bendrus baltų ir slavų kalboms, ir nustato, kad iš jų tik 7 galima laikyti bendromis baltų-slavų leksinėmis inovacijomis ir dar mažiausiai 15 atvejų galima įžiūrėti baltų-slavų inovacijas ne tiek leksinio, kiek morfologinio pobūdžio. Autorius daro išvadą, kad tos baltų-slavų bendrybės yra labai archaiškos, ir patikslina tai, kaip jis supranta baltų-slavų vienybę. „Większość innowacji morfologicznych odnieść trzeba do epoki, która nastąpiła bezpośrednio po rozkładzie wspólnoty indoeuropejskiej. Można to nazwać, jeśli kto woli, zmianami dialektycznymi indoeuropejskimi: ale dialekt ten obejmował w każdym razie tylko ten system językowy, z którego się później wyłoniły języki bałtyckie z jednej strony, słowiańskie zaś z drugiej. W tym znaczeniu można, moim zdaniem, mówić o epoce wspólnoty bałto-słowiańskiej“.

Straipsnis „Vietovardžių su *-iszki* dislokacija slavų-lietuvių paribyje“ (p. 257–259) skirtas nustatyti lietuvių kilmės vietovardžių su priesaga *-iszki* rytų ribai. Remdamasis dabartiniais tų vietovardžių sąrašais, autorius nustato, kad tose vietose, kur bent iš dalies iki šiol yra išlaikyta lietuvių kalba, vietovardžiai su minėta priesaga sudaro 12–45% visų vietovardžių. Todėl vietas, turinčias 4–12% vietovardžių su *-iszki*, autorius taip pat skiria seniau lietuvių gyventai sričiai. 259 p. pateiktame žemėlapyje yra fiksuota tų vietovardžių pakitimo riba (kur vietovardžiai su *-iszki* sudaro 4% visų vietovardžių; sporadiškai tie vietovardžiai siekia Minską, Klecką, Slonimą, Volkoviską, Bialystoką, Tykociną).

Straipsnyje „Lietuviškos kilmės lenkų vardai“ (p. 259–265) tyrinėjami lietuvių kilmės lenkų vyrų vardai *Kiejstut* (< *Kęstutis*), *Olgiard* (< *Algirdas*), *Witold* ir moterų vardai *Aldona*, *Danuta*.

⁵ Žr. K. Būga, Rinktiniai raštai, I, 431; II, 10, 87–88, III, 738, 782, 905.

⁶ Plg., pvz., E. Hermann, – „Nachrichten der Akademie der Wissenschaften in Göttingen“, 1941, 209 t.

⁷ Mums atrodo visai nepatikima R. Ekblomo nuomonė, kad *gudas* esąs kilęs iš skand. *gute*, žr. R. Ekblom, *Balt. gudas und schw. gute „Gotländer“*, – Rakstu krājums veltījums akad. prof. Dr. Jānim Endzelīnam, Rīgā, 1959, 91 t.

Grażyna. Įdomios autoriaus pastabos apie šių vardų vartojimą, jų atsiradimo lenkų kalboje priežastis, jų istoriją lenkų kalboje bei atitinkamų lietuviškų vardų etimologiją. Autorius pažymi, kad dabar Lenkijoje visai neįdomus *Witold* vardo svetimumas, vardas *Olgierd* yra retas, o *Kiejstut* – dar retesnis, vardai *Danuta* ir *Grażyna* yra madingi ir labai dažni, o *Aldona* – retas vardas, *Biruta* – dar retesnis.

Abejonių kelia vardo *Vytautas* pirmojo komponento siejimas su veiksmažodžiu *výti* „gnać“ (p. 260). Kadangi lietuviai turi dar ir vardą *Taūtvėdas*, tai *Vytautas* greičiau gali būti sudarytas iš **Vyd*+*tautas* (> *Vytautas*)⁸ ir jo pirmasis komponentas gali būti susijęs su veiksmažodžiu *-vydėti* (šaknis **veid-*, **vid-* „matyti“), plg. dar *Vyd-mantas* ir *Man/t-vėdas* ir kt.

Atrodo, pagrįstai J. Safarevičius čia kritikuoja K. Būgos nuomonę dėl galimos slaviškos vardo *Aldona* kilmės (p. 263), nors jo kilmė ir toliau lieka neaiški, reikalaujanti dar specialių tyrinėjimų. Čia galima būtų tik pažymėti, kad J. Safarevičiaus siejimas jo su prūsų dvikamieniu vardu *Al-degut* yra visai galimas. Iš panašaus vardo lietuviai galėjo pasidaryti vardą *Alda*, fiksuotą liaudies dainose, lygiai taip, kaip iš *Vytauto* jie yra pasidarę *Vyta*. Dar vėliau su priesaga *-ona* iš *Alda* galėjo būti padarytas vardas *Aldona* (plg. dar pavardę *Aldonas*) taip, kaip, sakysim, iš *Vyto* padarytas *Vytenis*.

Baltų kalbų, jų istorijos dalykai liečiami ir kituose rinkinio straipsniuose. Straipsnyje „Priešistoriniai italikų-slavų kalbų ryšiai“ tyrinėjami italikų ir slavų leksikos ryšiai veiksmažodžio srityje, daromos atsargios įdomios išvados apie tų ryšių teritoriją ir jų chronologiją. Iš 36 veiksmažodžių, būdingų A. Mejė pavadintai „šiaurės vakarų“ indoeuropiečių grupei (italikams, baltams, germanams, keltams ir slavams), 17 atvejų J. Safarevičius išžiūri bendras italikų ir slavų inovacijas, o 21 atveju bendras italikų ir baltų inovacijas. „Šiaurės vakarų“ kontaktų metu baltų ir slavų kalbos, J. Safarevičiaus nuomone, jau sudarė atskiras formacijas, kadangi iš 17 „šiaurės vakarų“ veiksmažodžių, bendrų italikams ir slavams, 5 neturi atitikmenų baltų kalbose, o iš 21 veiksmažodžio, bendro italikams ir baltams, 9 neturi atitikmenų slavų kalbose. Baltų ir slavų vienybė, J. Safarevičiaus nuomone, galėjusi baigtis vėliausiai III–II tūkstantmečio pr. m. e. riboje.

Galima pridurti, kad taip pat įdomių išvadų, betyrinėdamas slavų kalbų amatų terminologiją, neseniai yra priėjęs O. N. Trubačiovas⁹. Savo knygoje jis daro išvadą, kad amatų terminologijos srityje slavų ir baltų santykiai yra labai silpni, silpnesni negu slavų-germanų ar slavų-lotynų, todėl galima iškelti hipotezę dėl egzistencijos centrinėje Europos dalyje seno kultūros rajono, apėmusio kelias indoeuropiečių šakas – germanus ir iki germanų egzistavusius substratinius dialektus, senuosius slavus ar jų dalį, senuosius italikus ir, gal būt, dar kai kurias kitas gimines (graikus ar iki graikų egzistavusius substratinius dialektus?)¹⁰.

Straipsnyje „Rozwój szczelinowych i zwarto-szczelinowych w językach bałtyckich i słowiańskich“ (p. 273–277) nagrinėjamas priebalsių *s*, *z* ir *š*, *ž* atsiradimas iš *ĸ*, *ǵ*, o taip pat afrikatų *č*, *dž* ir *c*, *dz* atsiradimas baltų ir slavų kalbose. Galima būtų pridurti, kad priebalsiai *s*, *z* iš ide. *ĸ*, *ǵ* yra atsiradę ne tik slavų, bet ir kai kuriose baltų kalbose (prūsų ir latvių), tik lietuvių kalboje jie virtę *š*, *ž*. Man atrodo, kad prūsų ir latvių *s*, *z* nėra išriedėję iš *ĸ*, *ǵ* per tarpinius *š*, *ž*, fiksuotus lietuvių kalboje, bet *ĸ*, *ǵ* šiose kalbose, kaip ir slavų, iš karto yra virtę į *s*, *z*. Taigi indoeuropiečių *ĸ*, *ǵ* greičiausiai galėjo egzistuoti dar atskirose baltų kalbose, ir tik vėliau vienose baltų kalbose jie virto į *š*, *ž* (lietuvių), kitose – į *s*, *z* (latvių, prūsų ir kt.).

⁸ Dėl *d+t* virtimo *t* plg. *Kaŋtautas* (< *Kant-tau-tas*, kaip rodo *Taut(i)kantas*).

⁹ О. Н. Трубачев, Ремесленная терминология в славянских языках (этимология и опыт групповой реконструкции), Москва, 1966.

¹⁰ Tačiau dėl baltų žr. V. M. Iličiaus-Svitičiaus nuomonę, pateiktą 9 išnašoje paminėtos knygos p. 406.

Liesdamas slavų žodžio pradžios *ch* raidą, J. Safarevičius kažkodėl visai neužsimena apie įdomų V. M. Iličiaus-Svitičiaus bandymą kildinti slavų pradžios *ch* iš ide. *s+g(h)*¹¹.

Abejotina, ar priebalsiai *d*, *t* ir *č*, *dž* yra kada nors lietuvių kalboje sudarę alternacinę eilę: nežymėtuoju nariu yra buvę nepalataliniai *d*, *t*, o žymėtuoju palataliniai *č*, *dž* – opoziciją jie sudarę prieš užpakalinės eilės balsius (p. 276). Juk greičiausiai, randantis minkštiesiems *č*, *dž*, radosi ir kietieji *č*, *dž*, kilę iš garsų junginių *t*, *d+š*, *ž*, plg. *snučas* (*snud+šas*) ar *adžvanga* (< *at+žvanga*). Taigi savarankiškų fonemų *č*, *dž* atsiradimas vargu ar yra susijęs su fonemos *a* po minkštųjų priebalsių vortimu į *e*. Pats balsis *a* po minkštųjų priebalsių į *e* anksčiausia yra išriedėjęs žemaičių tarmėje, bet čia *tja* ir *dja* yra virtę *te* ir *de*. Nereikėtų išleisti iš akių to fakto, kad daugelyje aukštaičių tarmių, kur po minkštųjų priebalsių turim *e* ir *a* sutapimą, yra tariamas ne garsas *e*, o supriešakėjęs *a*, t. y. čia ir *e* minėtoje pozicijoje yra išriedėjęs į supriešakėjusį *a*. Galima dar pridurti, kad ir literatūrinėje lietuvių kalboje *a* ir *e* po minkštųjų priebalsių nėra skiriami¹². Jų skyrimas V. Vaitkevičiūtės straipsnyje, kuriuo remiasi autorius, yra rašybos ir fonetikos sutapatavimo rezultatas.

Kalbant apie slavų antrosios palatalizacijos reiškinius, galima prisiminti, kad panašus *k̂*, *ĝ* vortimas į *c*, *dz* yra įvykęs ir latvių kalboje.

Įdomiai analizuojamos slavų priesagų *-isko*, *-iszcze* ir lietuvių *-iškas*, sl. *-bškъ* ir kt. balsių kiekybės skirtumo priežastys straipsnyje „Slavų priesagų *-isko*, *-iszcze* kilmė“ (p. 278–280).

Nemaža įdomaus apie seniausius baltų-slavų santykius, jų gyventąsias vietas galima rasti ir jau aukščiau minėtų T. Lehr-Splavinskio, K. Mošinskio ir H. Lovmianskio knygų recenzijose.

Iš likusių straipsnių veiklo klausimais ypatingo baltistų dėmesio nusipelnė straipsniai lietuvių kalbos veiksmožodžio veiklo klausimais, parašyti dar prieš antrąjį pasaulinį karą. Tai straipsniai „Stan badań nad aspektem czasownikowym w języku litewskim“ (p. 339–361) ir „L’aspect verbal en vieux-lituanien“ (p. 361–365). Pirmajame straipsnyje gana išsamiai yra apžvelgiamas lietuvių kalbos veiklo tyrinėjimas nuo A. Šleicherio lietuvių kalbos gramatikos iki 1938 metų ir prieinama įdomių išvadų. Spręsdamas lietuvių kalbos veiklo klausimus, autorius neišleidžia iš akių kitų indoeuropiečių kalbų veiklo ar panašių reiškinių, be to, nepamiršta senųjų lietuvių kalbos paminklų ir pabrėžia veiklo tyrinėjimo tarmėse būtinumą, o tai šių dienų lietuvių kalbos veiklo tyrinėtojų dažnai išleidžiama iš akių.

Baigiant galima pažymėti, kad, be šio įvairaus keliamomis problemomis įdomių ir savitų žinomo mokslininko straipsnių rinkinio, negalės apsieiti nė vienas indoeuropeistas, nė vienas daugelio atskirų indoeuropiečių kalbų tyrinėtojas. Vargu galima pervertinti jo reikšmę mokslui.

J. Kazlauskas

J. Palionis Lietuvių literatūrinė kalba XVI–XVII a., Vilnius, 1967, 333 p.

J. Palionio knyga skirta senojo periodo lietuvių literatūrinės kalbos struktūrai. Tai nėra XVI–XVII a. lietuvių literatūrinės kalbos istorija įprastine šio žodžio reikšme, bet turi ją atstoti. Autoriaus dėmesio centre daugiau visuma, bet ne nauji reiškiniai, raida, atskirų rašytojų įnašas. Kalbos ypatybės aprašomos ir nagrinėjamos daugiausia sinchroniškai, tik iš dalies diachroniškai. Tokį kelią pasirinkti vertė paties lietuvių literatūrinės kalbos formavimosi proceso sudėtingumas, stichiškumas, lėtumas, didelis kalbos reiškinių įvairavimas, nenusistovėjimas.

¹¹ Жр. В. М. Илич-Свитыч, Один из источников начального *х*- в праславянском, ВЯ, 1961, № 4, 93–98; Pastaruoju metu pasirodė įdomus V. K. Žuravliovo straipsnis, жр. В. К. Журавлев, Реконструкция праславянской системы шумных согласных древнейшего синхронного состояния, — Известия на Института за Български език, кн. XIV, София, 1967.

¹² Apie tai жр. „Baltistica“, III (1), 238.